

А. І. Богданенко
Є. О. Романенко
Д. С. Мартишин

КАПЕЛАНСЬКЕ
СЛУЖІННЯ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Київ
Видавництво Ліра-К
2023

УДК 27-722.53:355/359](477)

Б73

Рецензенти:

Ян Шафін, протоієрей (prof. ThDr. Ján Šafín, PhD.), д-р теології, професор (Словаччина)

В. М. Воронін, д-р істор. наук, професор

Богданенко А. І.

Б73 Капеланське служіння в Україні: проблеми та перспективи / А. І. Богданенко, Є. О. Романенко, Д. С. Мартишин. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 116 с.

ISBN 978-617-520-626-3

Розкрито особливості побудови місії християнського служіння християнського пастиря у Збройних Силах України, проаналізовано систему церковно-державних відносин на сучасному етапі розвитку Української держави, детально висвітлено сучасний стан церковного життя українського православ'я.

Для широкої читацької аудиторії, яку цікавлять питання місії Церкви, історії військового служіння духовенства, діалогу Церкви, держави, суспільства і тих, кому небайдужа історія християнства.

УДК 27-722.53:355/359](477)

© А. І. Богданенко,
Є. О. Романенко,
Д. С. Мартишин, 2023

ISBN 978-617-520-626-3 © Видавництво Ліра-К, 2023

Жива комунікація Церкви

На думку багатьох фахівців, сьогодні не лише в Україні, а й в усьому глобальному світі активізується увага до вивчення досвіду організації служби військових капеланів. Вважається, що це нова наукова теоретична і практична хвиля, спрямована на вироблення сучасних підходів щодо проблематики війни, миру, питань боротьби з тероризмом, формування духовних, моральних, патріотичних, військово-психологічних та етичних цінностей особового складу військових формувань. Виклики кривавої війни України з російськими загарбниками наполегливо диктують як необхідність вивчення сутності і головних засад капеланського служіння, соціальної роботи Християнської Церкви, гуманітарної політики Української держави у взаємодії з релігійними інститутами демократичного і плюрального українського суспільства.

Сила, міцність і всебічна розбудова Збройних Сил України значною мірою передбачає формування продуманої системи гуманітарної і соціальної політики і, зокрема, виховної роботи Церкви серед військовослужбовців. Адже релігійне виховання, консультування, молитва, сповідь, благословення, освячення, богослужіння, духовні поради, включені в систему психологічної і морально-бойової підготовки військовослужбовців, здатні не лише суттєво підтримати моральний дух воїна, підняти високу планку його боєздатності, а й зміцнити патріотичну складову Збройних Сил та інших військових формувань України.

Наголосимо, що соціальне служіння Православної Церкви є специфічним видом спеціально побудованої соціально-духовної діяльності як особливого виду служіння християнських громад з соціальної роботи, психологічного консультування, управління і комунікації. Тож комуніка-

Гавриїл (Кризина),
єпископ Рівненський і Сарненський

ційна діяльність Церкви має свої специфічні особливості і має бути спрямована на побудову міцних соціальних зав'язків із державою і громадянським суспільством. Відповідно, кожна Християнська Церква визначає для себе найбільш доцільний формат, концепт, модель і платформу для реалізації своєї священної місії відповідно до практики і традицій власної церковної історії.

Соціальне служіння українського православ'я має чотири глобальних напрями: стратегічні соціальні комунікації (проповідь, просвітництво, богослужіння, освіта, виховання, наука); кризові комунікації (сповідь, таїнства, обряди, треби, соціальна робота, консультування, психологічна допомога, капеланське служіння); масові комунікації (робота Синодальних, єпархіальних і парафіяльних органів; міжособистісні комунікації (душпастирство).

У вітчизняній теологічній науці теоретичні і практичні питання розвитку вій-

ськового капеланства і організації душ-пастирської опіки у Збройних Силах та інших військових формуваннях України знаходяться лише у площині початкового вивчення. Відсутня теоретична та практична підготовка професійних капеланів. Це у свою чергу потребує змін, реформ та інновацій у соціальній місії християнства.

Історію, сучасний стан, основні проблеми і перспективи розвитку капеланського служіння відповідно до реальних потреб намагаються розглянути у своїй книзі “Капеланське служіння в Україні: проблеми та перспективи”. Можна сказати, що ця невеличка книга є однією з перших маленьких “ластівок” на небосхилі української богословської і світської науки з теоретичної проблематики діяльності служби військових капеланів.

У книзі, яку шановний читач тримає в руках, розглянуто наукові проблеми капеланського служіння, намічається певний рух, теологічний вектор розвитку, руйну-

ються певні стереотипи, піднімається градус обговорення, породжується дискусія, а головне – автори намагаються знайти відповіді на болісні питання проблеми війни і миру. Помітною ознакою досить потужної спроби українських науковців глибше дослідити і пізнати сутність соціального вчення Православної Церкви, церковної комунікації, місії українського православ'я є їхні наукові праці, книги, статті, які з'явилися останніми роками.

Цілком зрозуміло, що духовний шлях розвитку України має вирішальне значення в умовах інтелектуальної війни, військового протистояння російській агресії, оскільки традиційні духовні цінності можуть успішно відроджуватися і розвиватися в суспільстві, коли сучасна людина наближається до Бога і Його Святої Церкви, розуміючи, що українське православ'я – це свобода у Христі, вільне дихання животворчої традиції християнства, сила суспільного оновлення, одухотворен-

ня культури, історії, модернізації соціального служіння і жива комунікація у Бозі.

Українське православ'я ХХІ сторіччя впевнено крокує шляхом зречення від архаїзації, рабства, відчаю, духовної гризоти, розпачу, фундаменталізму і колоніального духовного кріпацтва. Щоб максимально сприяти духовному й соціальному розвитку України й українського війська потрібно не просто дбати про економіку, політику, історію і культуру, а жертво-ним життям свідчити про те, що Бог і Україна – понад усе!

**Преосвященний
Гавриїл (Кризина),**

*єпископ Рівненський і Сарненський,
доктор богословських наук, професор,
штатний капелан Рівненського
військового госпіталю (молодший
лейтенант капеланської служби)*

Перспективи і проблеми розвитку служби військового капеланства в Україні

Виклики сучасного глобального світу, російська політична і військова агресія надзвичайно актуалізують проблему духовної опіки Християнськими Церквами України організованого служіння військових капеланів. У цьому контексті дослідження історії, становлення і подальшої еволюції теорії місії християнського служіння пастиря у Збройних Силах України, інших військових формуваннях набувають важливого наукового і практичного значення. Особливо актуальним на сучасному етапі є питання якісного навчально-методичного забезпечення навчального процесу з підготовки майбутніх капеланів, які здійснюють контакти з військовими і

беруть таким чином участь у формуванні та впровадженні державної політики України в галузі церковного-релігійного життя.

Теолог, розмірковуючи над важливими питаннями організованого служіння військових капеланів, має наголосити, що методологію підходів до вивчення духовно-моральних, психологічних, соціальних аспектів служіння священнослужителів в армії, основні методи дослідження багатогранної місії християнського пастиря (капелана) у Збройних Силах України, інших військових формуваннях, правоохоронних органах місіологія Православної Церкви свого часу запозичила з соціології, державного управління, історії, релігієзнавства, психології, філософії, морального богослов'я та християнської аскетички.

На сьогодні вивчення історії та практики військового капеланства – особливого виду військової служби, діяльності військових – базується передусім на концеп-